

УДК 332.143

І.О. Журба, канд. екон. наук

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КЛАСТЕРНИХ ІНІЦІАТИВ РЕГІОНУ**И.А. Журба**, канд. экон. наук

Черкасский государственный технологический университет, г. Черассы, Украина

ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ КЛАСТЕРНЫХ ИНИЦИАТИВ РЕГИОНА**Inna Zhurba**, PhD in Economics

Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine

THE ASSESSMENT OF THE PERFORMANCE OF REGIONS' CLUSTER INITIATIVES

Посилення регіональної складової у процесі формування та реалізації інноваційної політики країн Євросоюзу викликає необхідність вимірювання та порівняння рівня інноваційного розвитку окремих регіонів, країн або груп країн. Актуальність цього завдання полягає в тому, що у світовій практиці немає загальноприйнятих критеріїв оцінювання ефективності розвитку кластерів. Існують «універсальні» методики оцінювання, засновані на підході М. Портера (модель продуктивності кластерних ініціатив, звіт про конкурентоспроможність кластера). Враховуючи досвід вирішення задачі щодо оцінювання кластерних ініціатив, запропоновано авторську методику, що заснована на експертній оцінці кластерних ініціатив з урахуванням непрямих, якісних параметрів та інтересів споживачів, держави, регіональних органів влади та бізнесу.

Ключові слова: кластер, кластерна ініціатива, оцінка ефективності, дохід, ефективність, індекси, релевантність, імпакт.

Усиление региональной составляющей при формировании и реализации инновационной политики стран Евросоюза вызывает необходимость измерения и сравнения уровня инновационного развития отдельных регионов, стран или групп стран. Актуальность данной задачи заключается в том, что в мировой практике не существует общепринятых критериев оценки эффективности развития кластеров. Существуют «универсальные» методики оценки, основанные на подходе М. Портера (модель производительности кластерных инициатив, отчет о конкурентоспособности кластера). Учитывая опыт решения задачи по оценке кластерных инициатив, предложена авторская методика, основанная на экспертной оценке кластерных инициатив с учетом косвенных, качественных параметров и интересов потребителей, государства, региональных органов власти и бизнеса.

Ключевые слова: кластер, кластерная инициатива, оценка эффективности, доход, эффективность, индексы, релевантность, импакт.

Strengthening regional component in the formation and implementation of EU innovation policy is the need to measure and compare the level of innovation development of certain regions, countries or groups of countries. The urgency of this problem is that in the world there is no generally accepted criteria for evaluating the effectiveness of clusters. There are "universal" assessment methodology, based on the approach of Porter (model performance cluster initiatives Cluster Competitiveness Report). Given the experience of solving the problem of cluster initiatives to assess the authorized method that is based on expert evaluation of cluster initiatives considering indirect, quality parameters and the interests of consumers, state, regional authorities and businesses.

Key words: cluster, cluster initiative, estimate of efficiency, revenue, efficiency, indexes, relevance, impact.

Постановка проблеми. Посилення регіональної складової під час формування та реалізації інноваційної політики країн Євросоюзу викликає необхідність вимірювання та порівняння рівня інноваційного розвитку окремих регіонів, країн або груп країн. Численні дослідники в усьому світі намагаються дати відповіді на питання – як влаштована інноваційна економіка, які фактори визначають її сутність, як прогнозувати її розвиток. При тому, що будь-яка модель – це спрощення, концентрація зусиль йде, насамперед, на виявлення головних, ключових параметрів, що визначають її сутність. Очевидними вимогами є особливості інноваційної економіки, де поряд з традиційною структурою показників (фінансових, матеріально-технічних) повинні бути наявні і структуровані інтелектуальні показники (людські, стосункові, інституційні) [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчаючи і систематизуючи праці таких учених, як Е. Фезер, М. Енрайт, С. Розенфельд, М. Войнарєнко, В. Дорофієнко,

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В. Захарченко, О. Фінагіна, слід виділити ті ключові характеристики, які притаманні сучасним кластерам і в цілому самому процесу кластеризації:

- забезпечення синергетичного ефекту в межах спільних програм і проектів, що реалізуються;
- формування ресурсу внутрішньокластерної довіри і нових форм професійної культури;
- стимулювання інноваційного розвитку регіону;
- нові можливості для розвитку галузі – інвестиційні, інфраструктурні, інноваційні, іміджеві;
- оцінювання результативності кластерних ініціатив та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність цього завдання полягає в тому, що у світовій практиці немає загальноприйнятих критеріїв оцінювання ефективності розвитку кластерів. Існують «універсальні» методики оцінювання, засновані на підході М. Портера (модель продуктивності кластерних ініціатив, звіт про конкурентоспроможність кластера).

Мета статті полягає у дослідженні кластерних форм організації підприємств як головного напрямку регіонального розвитку та оцінюванні результативності й обґрунтуванні необхідності впровадження кластерних ініціатив в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість науковців йде шляхом індикаторного моделювання, яке дозволяє виділяти безліч параметрів простих і/або складових (інтегральних), за якими проводиться як внутрішній, так і міждержавний аналіз. Логіка такого моделювання спирається на розуміння інноваційної економіки як процесу безперервного розвитку безлічі елементів, що знаходяться у зв'язках і відносинах один з одним, що створюють, розповсюджують і використовують знання для забезпечення свого зростання і конкурентоспроможності. У цьому сенсі логіка такого моделювання тісно стикається з логікою вимірювання. Практика порівняльного аналізу спирається на міжнародні стандарти в галузі обліку досліджень і розробок, а також інноваційної діяльності. Єдині стандарти, що реалізуються в європейських країнах під егідою Євростату, спираються на два основні документи, що регламентують облікову практику в науково-інноваційній сфері: Керівництво Фраскати, Керівництво Осло [2]. Нині чинне третє видання Керівництва Осло містить рекомендації з вимірювання не тільки технологічних, а й нетехнологічних: маркетингових і організаційних інновацій. Наявність встановлених Євростатом стандартів в обліковій практиці розкриває широкі можливості для порівняння країн Євросоюзу за найрізноманітнішими критеріями. Наприклад, відома методика, розроблена експертами Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), згідно з якою порівняння ефективності економік різних країн проводиться за 10 комплексними показниками. Євростатом на регулярній основі здійснюється проект «Дослідження інновацій спільноти» (Community Innovation Surveys, CIS). Методика передбачає систему індикаторів, що дозволяють проводити порівняльні оцінки рівня інноваційного розвитку різних країн ЄС. Використовувана система індикаторів дозволяє використовувати методику кластерного аналізу для оцінювання концентрації знань в окремих галузях, регіонах, групах країн. Міжнародні організації, що накопичують і використовують у своїх доповідях інформацію про рівень розвитку окремих країн, широко використовують композитні індекси, що являють собою зважені агреговані індикатори, побудовані на основі широкого переліку різноманітних показників. Система показників будується відповідно до завдань кожного дослідження і значно варіює. Серед композитних індексів, що мають відношення до інноваційної та науково-технічної сфері, слід зазначити:

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

- Індекс технологічного розвитку, розроблений Програмою ООН у межах проекту «Доповідь про розвиток людини»;
- Індекс Світового банку;
- Індекс нової економіки (розроблений у США);
- Індикатор вкладень в економіку знань (європейська комісія).

Починаючи з 2001 року використовуються переважно 3 методики, що отримали назву інноваційного бенчмаркінгу:

- Європейський інноваційний барометр «European Innovation Scoreboard»;
- Дослідницький підхід до шкали інновацій («Exploratory Approach to Innovation Scoreboards»);
- База даних щодо заходів європейської інноваційної політики (Database of Innovation Policy Measures).

Останнім часом, крім системи індикаторів European Innovation Scoreboard (EIS), розроблена система EXIS (Exploratory Approach to Innovation Scoreboards) («Дослідницький підхід до шкали інновацій»), Knowledge Assessment Methodology (KAM) («Методологія оцінювання знань») [3; 4; 5; 6; 7].

Європейський досвід інноваційного бенчмаркінгу показує, що національні розробки в цій галузі потребують серйозного координування для досягнення мети побудови єдиного європейського дослідницького простору. Включення України в цей процес має на увазі, що і вітчизняна практика міждержавних та міжрегіональних порівнянь повинна відповідати прийнятним міжнародним співтовариством стандартам і практичним рекомендаціям з використання. Неможливо скопіювати вже наявний досвід, однак дуже важливо спиратися на нього, формуючи власну стратегію інноваційного розвитку, щоб не робити вже відомі помилки.

На жаль, ці методики не можуть дати відповідь на питання про ефективність тієї чи іншої кластерної ініціативи.

Науковець та фахівець з питань кластеризації Е.С. Куценко визначив термін «кластерна ініціатива» як заходи з активізації та розвитку кластера [8].

Кластерні ініціативи складаються з послідовних проектних етапів, починаючи з ініціації проекту, розроблення стратегії і плану дій по розвитку кластера і завершуючи формуванням спеціалізованої асоціації учасників кластера, і реалізацією програми розвитку й оцінкою її ефективності. Кластерні ініціативи є новим проектно орієнтованим підходом для стимулювання кластерів і є специфічним інструментом кластерної політики на державному та регіональному рівні [9].

Актуальною проблемою для кластерних ініціатив є оцінювання не лише економічної ефективності капіталовкладень, але і засобу досягнення інших цілей – переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку, зростання міжнародної конкурентоспроможності [10].

Під час проектування інформаційної бази оцінювання та порівняльного аналізу регіональних науково-технологічних комплексів необхідно, щоб система показників, технологія їх обробки, методи аналізу дозволяли враховувати:

1. Тенденції розвитку регіону в динаміці для прогнозування основних параметрів науково-технічного розвитку.
2. Структурні одиниці науково-технічного потенціалу регіону, управління якими може бути здійснено на базі алгоритмів, спрямованих на використання конкурентних переваг кожної організації або групи організацій.
3. Можливість забезпечення міжрегіональних порівнянь рівня науково-технічного розвитку.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

4. Необхідність визначення місця регіону, його ролі в розвитку науково-технічного потенціалу країни в цілому.

Основними принципами пропонованої концепції оцінювання є:

Принцип цільової спрямованості – оцінювання за критеріями, що характеризують ступінь досягнення цілей і завдань функціонування РВК.

Принцип комплексності – охоплення всіх сторін і всіх результатів діяльності РВК.

Принцип порівнянності – можливість порівнювати результати діяльності РВК на різних територіях.

Принцип безперервності – періодичне здійснення оцінювання на базі безперервного моніторингу науково-технологічної діяльності в регіоні.

Принцип селективності – вибірковість управлінського впливу залежно від результатів оцінювання діяльності регіональних науково-технологічних комплексів. Побудова загальної методики оцінювання та порівняльного аналізу діяльності регіональних науково-технологічних комплексів спирається на застосовувану європейськими країнами систему інноваційного бенчмаркінгу.

За дослідженнями шведських економістів усі виявлені ними цілі, що передбачаються в кластерних ініціативах, були розподілені на шість груп: розвиток кластерів, інновації і технології, освіта і тренінг, комерційна кооперація, регіональна політика, дослідження і розвиток мереж [12].

Зазвичай при розгляді кластерних ініціатив враховуються такі блоки рівнозначних між собою критеріїв: науково-технологічний та освітній потенціал кластера, виробничий потенціал кластера, якість життя і рівень розвитку транспортної, енергетичної, інженерної та житлової інфраструктури території базування кластера, рівень організаційного розвитку кластера.

Однак мало просто вибрати кластерні ініціативи, їх необхідно перевірити за різними параметрами, оскільки проведення інноваційного процесу в межах регіонального транспортного інноваційного кластеру має свою певну специфіку.

Ураховуючи зазначені принципи та досвід вирішення завдань щодо оцінювання кластерних ініціатив, можемо запропонувати таку авторську методику (табл.), що заснована на експертній оцінці кластерних ініціатив з урахуванням непрямих, якісних параметрів та інтересів споживачів, держави, регіональних органів влади та бізнесу.

Методика оцінювання кластерних ініціатив

	ЯКІСНІ ПАРАМЕТРИ оцінки кластерних ініціатив – це здатність кластера:	НЕПРЯМІ ПАРАМЕТРИ оцінки кластерних ініціатив	Оцінювання кластерних ініціатив з урахуванням різноманітних інтересів споживачів, держави, регіональних органів влади та бізнесу	Моніторинг і оцінка кластерних ініціатив				
ЗМІСТ	здійснювати інвестиції в модернізацію і створення нових технологій; розвивати компетенції персоналу	EO3	Рівень розвитку людського капіталу	EO3	ІНТЕРЕСИ ОРГАНІВ ВЛАДИ: Розвиток інноваційної політики; Делегування повноважень; Соціальний та економічний розвиток регіонів; Ріст ВВП; Взаємодія з бізнесом; Отримання синергетичного ефекту від фінансових інструментів, що застосовує держава	EO3	Релевантність – відповідність цілей програми вирішуваним проблемам і навколишнім умовам: оцінка за критерієм релевантності – це оцінка якості розробки і підготовки програми [12]	EO3
	здійснювати спільні наукові дослідження та ділові проекти, єдине стратегічне управління кластером	EO3	Доступність капіталу	EO3	ІНТЕРЕСИ БІЗНЕСУ: Доступ до кадрової інфраструктури; Забезпечення технологічної конкурентоспроможності підприємств на основі з'єднання ресурсів інноваційно активних підприємств транспорту з потенціалом науково-дослідного сектору; Доступ місцевих організацій усередині кластера до інформації про маркетинг, технології, поточні потреби покупців	EO3	Ефективність показує, наскільки добре засоби (ресурси) програми конвертуються в заходи порівняно з альтернативними підходами; ефективність – це співвідношення результату / витрати [12]	EO3
	створювати нові послуги і пропонувати їх ринку	EO3	Рівень розвитку зовнішніх зв'язків	EO3	ІНТЕРЕСИ СПОЖИВАЧІВ: Якість та економічність отриманих послуг, що відповідають світовим стандартам	EO3	Імпакт відображає дію проекту на його розширене оточення, його внесок у досягнення ширших (стратегічних) цілей соціально-економічної політики [12]	EO3
	переходити на міжнародні стандарти якості	EO3	Рівень соціальної активності	EO3	Безпека		Результативність виражає внесок результатів програми в досягнення конкретних цілей і вигод, що отримуються цільовими групами – користувачами програми [12]	EO3
	організувати постійну систему управління знаннями	EO3	Якість ділового клімату	EO3			Стійкість – вірогідність того, що вигоди від реалізації проекту продовжуватимуть діяти після закриття підтримуючого фінансування через програму [12]	EO3
	структури професійної підготовки працівників та обміну досвідом між підприємствами	EO3	Розвиток інновацій у кластері	EO3				
ПРОЦЕС	ОП	ОП	ОП	ОП				
<p>О3 – експертна оцінка за змістом визначених показників (за шкалою від 0 до 3), на основі наявності / відсутності позитивних тенденцій за оцінкою експертів: 0 – неможливо визначити за наявної інформації; 1 – процес розвитку кластерних ініціатив у стані стагнації; 2 – незначні тенденції щодо реалізації кластерних ініціатив у межах досліджуваного кластера; 3 – детальний розгляд гендерних проблем на ринку праці та розроблення заходів щодо їх вирішення; ОП – оцінка процесу (за шкалою від 0 до 2), на основі наявності/відсутності досвіду та знань з питань врегулювання проблем реалізації кластерних ініціатив у межах кластера, що досліджується: 0 – неможливо визначити за наявної інформації; 1 – відсутність досвіду та знань з врегулювання проблем реалізації кластерних ініціатив; 2 – наявність досвіду та знань з врегулювання проблем реалізації кластерних ініціатив (наявність координаційного центру)</p>								

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Запропонована методика враховує набір непрямих параметрів, які у своїй сукупності можуть дати уявлення про успішність тієї чи іншої кластерної ініціативи та необхідних зусиллях органів державної влади та регіональної влади щодо зниження негативних бар'єрів.

Рівень розвитку людського капіталу. Цю групу характеризують такі показники, як рівень продуктивності праці, кількість осіб, залучених у діяльність кластера через участь у програмах проф. підготовки, кількість дипломованих фахівців, залучених у кластер, кількість програм співпраці бізнесу та університетів у галузі підготовки фахівців для потреб кластера, кількість практикантів та учнів, залучених до кластера.

Доступність капіталу. Цю групу можуть характеризувати показники обсягів залучених інвестицій, обсягів залучених венчурних коштів, оцінки участі банків у діяльності кластера, обсягів державних і приватних інвестицій у розвиток інфраструктури, кількості виділених грантів.

Рівень розвитку зовнішніх зв'язків можуть характеризувати такі показники, як кількість спільних підприємств, промислових спілок, маркетингових консорціумів, чисельність зовнішніх обмінів та ін.

Рівень соціальної активності. Цю групу можуть характеризувати такі показники, як кількість професійних, ділових і торгових асоціацій, кількість учасників у кожній, рівень активності асоціацій, аналіз їх взаємодії.

Якість ділового клімату. Зазначена група характеризується показниками кількості знову відкритих підприємств у кластері, кількості компаній, залучених у кластер, інтегральної оцінки індивідуальних опитувань підприємств-учасників кластера про їх діяльність за оцінюваний період і середньострокових очікуваннях.

Розвиток інновацій у кластері характеризують показники обсягів коштів, залучених з державних і приватних джерел у НДДКР у межах кластера, кількості патентів, зареєстрованих компаніями-учасниками кластеру, обсягів інвестицій в нові технології, кількості нових продуктів, випущених підприємствами кластера [13].

Серед якісних індикаторів розвитку кластерних ініціатив можуть служити показники, які виражають здатність кластера:

- здійснювати інвестиції в модернізацію і створення нових технологій;
- створювати нові послуги і пропонувати їх ринку;
- здійснювати спільні наукові дослідження та ділові проекти, єдине стратегічне управління кластером;
- переходити на міжнародні стандарти;
- організувати постійну систему управління знаннями; структури професійної підготовки працівників та обміну досвідом між підприємствами; розвивати компетенції персоналу.

Реалізація кластерних ініціатив починається з виникнення конфліктів інтересів:

- споживачів, які зацікавлені в споживанні якісних послуг належного обсягу;
- робочої сили, що є зацікавленою у прогресивних змінах;
- бізнесу;
- держави.

Доцільно розробити систему моніторингу та оцінювання ефективності розвитку кластерних ініціатив на державному і регіональному рівнях за такими критеріями експертної оцінки:

- релевантності – відповідність цілей програми вирішуваним проблемам і навколишнім умовам: оцінка за критерієм релевантності – це оцінка якості розробки і підготовки програми;

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

– ефективності – показує, наскільки добре засоби (ресурси) програми конвертуються в заходи порівняно з альтернативними підходами; ефективність – це співвідношення результати / витрати;

– імпакт – відображає дію проекту на його розширене оточення, його внесок у досягнення ширших (стратегічних) цілей соціально-економічної політики;

– результативність – виражає внесок результатів програми в досягнення конкретних цілей і вигод, що отримуються цільовими групами – користувачами програми;

– стійкості – вірогідності того, що вигоди від реалізації проекту продовжуватимуть діяти після закриття підтримуючого фінансування через програму [12].

Експертна оцінка кластерних ініціатив з урахуванням непрямих, якісних параметрів та інтересів споживачів, держави, регіональних органів влади та бізнесу надає можливість оцінити основні результати реалізації кластерних ініціатив, що є первинним при визначенні перспектив їх подальшого розвитку.

Однак зацікавленість викликає також оцінка ефективності реалізації кластерних ініціатив. Тут постає питання у визначенні єдиної методики оцінювання синергетичного ефекту реалізації кластерних ініціатив у межах інноваційного регіонального транспортно-кластера.

Термін «синергетичний ефект» був широко введений у сучасний науковий обіг в середині 80-х років ХХ століття. Він означає (від грец. Synergos – разом діючий) кратний ефект, отриманий у результаті злиття окремих частин в єдину систему. Синергетичний ефект в економіці також характеризує можливість у результаті об'єднання елементів отримувати більший економічний ефект, ніж арифметична сума економічних ефектів від діяльності окремих елементів [14].

Аналіз різної літератури показав, що синергетичним ефектом у кластерах є [14]:

- ефект перетікання знань у кластері;
- ефект збільшення грошового потоку за рахунок додавання грошових потоків компаній, що входять у кластер;
- ефект спільного використання інфраструктурних об'єктів;
- ефект залучення робочої сили (нові робочі місця);
- ефект зниження транзакційних витрат.

Все це сприяє розвитку виробництва і конкуренції, спрощення доступу до новітніх технологій, розподілу ризиків у різних видах інтегрованої діяльності, спільному виходу на зовнішні ринки, організації наукових досліджень і процесу підготовки (перепідготовки) фахівців, зниження транзакційних витрат і досягненню інших синергетичних ефектів. До основних переваг інтеграції в межах кластерної структури відносяться розширені можливості економії, які полягають у наступному:

1. Економія на операційних витратах за рахунок об'єднання служб, можливість створення власної збутової мережі, що впливає на прискорення всього циклу руху товару, обороту капіталу, окупності витрат та інформаційного обміну між підприємствами.

2. Економія за рахунок ефекту масштабу (можливість виконувати більший обсяг роботи на тих же виробничих потужностях, що в підсумку знижує середні витрати на одиницю випущеної продукції).

3. Зміцнення позиції підприємства на ринку, більш успішне протистояння значної ринкової влади постачальників і покупців, можливість отримання торгової марки, технологічних переваг, що може бути основоположним для успіху діяльності та конкурентної переваги.

4. Доступність фінансових ресурсів, економія за рахунок зміни джерел фінансування, вартості фінансування та інших вигод.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

5. Можливість тимчасового зменшення податку державою організаціям, що входять до складу кластерних структур.

6. На основі цього можна стверджувати, що розвиток організацій у межах кластерної структури сприяє підвищенню продуктивності, поширенню різних інновацій, що призводить до підвищення конкурентоспроможності продукції і навіть, можливо, створенню нових видів бізнесу.

Функціонування організацій у кластерній структурі або в кластері сприяє:

- обміну досвідом;
- обміну інформацією і технологіями;
- відкриттю доступу до науково-дослідної інфраструктури;
- податковим пільгам;
- участі у проектах кластера;
- доступу до виробничого обладнання тощо [14].

На сьогодні існує також два основні методи оцінювання синергетичного ефекту.

1. Доходний, що передбачає: дисконтування грошових потоків, розрахунок доданої вартості об'єднання (оцінювання ефекту синергії у вигляді прямої вигоди), розрахунок поточної вартості реструктурування (чистої вартості поглинання), оцінювання ефекту інтеграції від створення інтегрованої виробничої системи на основі методів бюджетування, розрахунок капіталізованої вартості об'єданого підприємства.

2. Витратний підхід, що передбачає оцінювання ефекту синергії на основі визначення нарощування вартості активів кластера [15].

Використовуючи витратний підхід, синергетичний ефект кластера можна розрахувати як збільшення сумарної вартості компаній – учасників кластера за час його функціонування.

$$Ef = \sum CK_{p2} - \sum CK_{p1}, \quad (1)$$

де Ef – кількісна оцінка синергетичного ефекту кластера;

$\sum CK_{p1}$ – сумарна ринкова вартість власного капіталу підприємств до входження в кластер, скоригований на відповідний коефіцієнт інфляції;

$\sum CK_{p2}$ – сумарна ринкова вартість власного капіталу підприємств, що функціонують у складі кластера.

Перевагою методу оцінювання, що ґрунтується на витратному підході, є те, що він заснований на доступній бухгалтерській інформації [16].

Висновки та пропозиції. Ефектами для підприємств, що будуть реалізувати кластерні ініціативи, повинні стати:

- нарощення обсягів виробництва;
- нарощення ПТ;
- розроблення та впровадження інноваційних технологій;
- розширення ринкових сегментів щодо реалізованих продуктів та послуг;
- розширення кластера;
- диверсифікація бізнесу;
- новітні канали комунікацій;
- зменшення ризиків діяльності;
- скорочення трансакційних витрат;
- новітня якість інформатизації;
- позитивний імідж з позиції довіри світової та національної бізнес-спільноти;
- розширення меж кооперації (внутрифірмової та міжфірмової);

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

- нарощування технологічних трансакцій на рівні спільного використання патентів, наукових розробок, інших технічних та технологічних ресурсів;
- сумісне використання персоналу (нарощення мобільності персоналу);
- новітні можливості доступу до регіональних ресурсів;
- ускладнення або спрощення бізнес-процесів (відповідно до потреб діяльності).

Для регіональної економіки можливо отримати ефекти:

- забезпечення природоохоронних процесів, їх системне посилення;
- нарощування внутрішнього регіонального продукту;
- забезпечення ефективності ринків;
- формування кластерні структуризації економіки (за галузевим та ринковим принципами);
- підтримка науки та освіти;
- нарощування та активізація використання регіональних потенціалів – транспортного, виробничого, освітянського, енергетичного, рекреаційного, туристичного та ін.;
- формування центрів розроблення та реалізації інтелектуальних продуктів та технологій;
- стійкий розвиток малого та середнього бізнесу;
- нарощування добробуту населення за рахунок вирішення – житлової проблеми; скорочення безробіття;
- удосконалення розміщення виробництв;
- удосконалення та розширення видів сфери послуг (наближення та діяльності в системі європейських стандартів).

Кластерна політика повинна відповідати двом цільовим процесам розвитку економічних систем регіону.

Перше – це стимулювання появи кластерів, формування передумов їх активізації, розвиток та підтримка діяльності вже наявних кластерних утворень. Це специфічна кластерна політика.

Друге – стимулювання появи та реалізації саме кластерних ініціатив, як передумови появи кластерів та кластерних утворень.

У межах обраного напрямку можливе використання різноспрямованого управлінського інструментарію, специфічних механізмів регулювання господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Казанцев А. К. Инновационные кластеры в региональных стратегиях / А. К. Казанцев, И. А. Никитина. – СПб., 2012.
2. Oslo Manual (2006). Guidelines for collecting and interpreting innovation data. Third edition. A joint publication of OECD and Eurostat. Organisation for economic cooperation and development statistical office of the european communities.
3. Human Development Report. Making new Technologies Work for Human Development. United Nations Development Programme (UNDP). – New York, 2001.
4. Methodology Report on European Innovation Scoreboard (2005) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://trendchart.cordis.lu/scoreboards/scoreboard2005/index.cfm>.
5. The Knowledge Economy, the RAM methodology and World Bank Operations. – Washington, 2005.
6. Измерение экономики знаний: теория и практика / [сост. и общ. ред. Л. К. Пипия]. – М. : Ин-т проблем развития науки РАН, 2008. –191 с.
7. International Review of statistics and indicators on science and technology (2002) UNESCO Institute for Statistics, Montreal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/sc/RUSS_Backgroundpaper.pdf.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

8. Куценко Е. С. Кластеры в экономике: основы кластерной политики государства [Электронный ресурс] / Е.С. Куценко. – Режим доступа : <http://prom-cluster.ru>.
9. Каретин С. С. Экономические проблемы регионов и отраслевых комплексов / С. С. Каретин // Проблемы современной экономики. – 2009. – №1 (29).
10. Молчанова В. А. Оценка степени развития кластеров и успеха кластерных инициатив в туризме / Молчанова Вера Александровна // Инновации в науке. – 2012. – № 8-2.
11. Миролюбова Т. В. теоретические и методологические аспекты государственного регулирования экономики в субъекте федерации : монография / Т.В. Миролюбова. – Пермь, 2008. – 399 с.
12. Режим доступа : <http://www.i-regions.org>.
13. Режим доступа : www.nordep.net.
14. Хасанов Р. Х. Синергетический эффект кластера / Р. Х. Хасанов // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 3. – С. 284–288.
15. Хасанова Г. Ф. Синергия как метод повышения эффективности деятельности компании [Электронный ресурс] / Г. Ф. Хасанова, И. В. Буренина // Нефтегазовое дело. – 2011. – № 6. – Режим доступа : <http://www.ogbus.ru>
16. Авдоница С. Г. Количественные методы оценки синергетического эффекта инновационного кластера [Электронный ресурс] / С. Г. Авдоница // Управление экономическими системами. – 2012. – № 3 (39). – Режим доступа : http://www.uces.ru/index.php?option=com_flexicontent&view=items&id=1147.